

Från infanteri till Kungstiger

Alfred Rubbel upplevde andra världskriget på östfronten som pansarsoldat. Han stred från Leningrad 1941 till de bittra slutstriderna i Tyskland 1945. Han är i dag en av de få överlevande frontsoldaterna som är kvar och kan berätta.

Av överstelöjtnant Jan Forsberg

Kriget präglade människorna som deltog i det, så även Alfred Rubbel. Han berättar långsamt om hur krigets fasor hela tiden fanns i det undermedvetna, men man sköt hela tiden tankarna ifrån sig. Kamratskapen och sammanhållningen höll soldaterna uppe. På frågan om hur rädd han kände sig svarar Rubbel lakoniskt att ”från det att föraren lade in ettans växel och startade stridsvagnen inför ett anfall eller en försvarsstrid försvann all rädsla. Alla sinnen sattes på helspänn och först efter stridens slut kom känslorna ikapp en. Man fick tid att känna efter och förstå hur nära döden man varit.”

Till östfronten

Alfred Rubbel föddes 1921 i staden Tilsit i Ostpreussen. Numera tillhör staden den ryska exklaven Kaliningrad. Staden var en gränsstad mot Litauen då som nu. Vid krigsutbrottet var Alfred Rubbel 18 år och skulle ta studenten 1940. Under hösten 1939 anmälde sig Rubbel frivilligt till krigstjänst med en förfalskad underskrift från sin far. Han fick en begränsad studentexamen vilket kallades ”Not-Abitur” på tyska. Den 5 december 1939 ryckte han in vid ett infanteriregemente som pansarvärnssoldat och fick utbildning på 37 mm pansarvärnskanon. Denna kanon var tyska arméns standardpansarvärnspjäs de första åren under andra världskriget. Inte mindre än nio gånger ansökte han till pansartrupperna under denna utbildningstid vid infanteriet.

Efter Tysklands segerrika fälttåg mot Frankrike 1940 beslutades om att sätta upp nya pansardivisioner. Vid andra världskrigets början i september 1939 fanns endast fem pansardivisioner i den tyska armén. Efter inmarschen i Polen 1939 och under 1940 satte Tyskland upp ytterligare femton pansardivisioner. Detta innebar en fyrdubbling av antalet förband men antalet stridsvagnar i varje division blev färre.

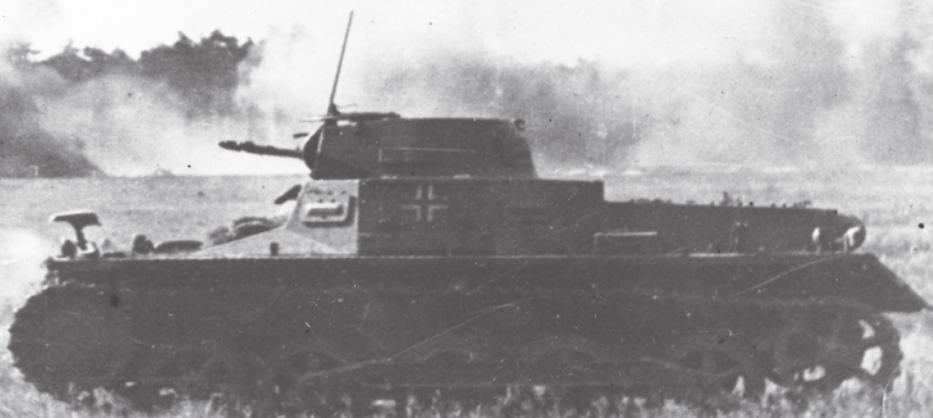
Äntligen pansarsoldat

I och med denna ofantliga uppbyggnad av nya pansardivisioner fick Alfred Rubbel äntligen sin efterlängtnade förflyttning och placerades vid 5. pansarsättningsbataljonen i Neuruppin norr om Berlin. Här i Neuruppin genomfördes den grundläggande utbildningen i stridsvagnstjänst på Panzer I i folkmun benämnd ”Krupp-Sport” det var mer än sportbil än en stridsvagn.

Rubbel berättade att under sommaren 1940 var alla kaserner överfulla av soldater som utbildades till de nya pansardivisionerna. I november 1940 sattes 29. pansarregementet upp som skulle ingå i den nya 12. pansardivisionen.

Regementet bestod av tre bataljoner vardera med två lätta kompanier med tjeckiska lätta stridsvagnar Panzer 38t (strv m/41 i Sverige) samt ett tungt pansarkompani med Panzer IV. Här i ett tungt kompani i 3. bataljonen kom Rubbel in som laddare i kompanichefens stridsvagn. Divisionen sattes upp i östra delarna av Tyskland, nämligen i staden Sprottau i då-

Rubbels första stridsvagn blev Panzer I, även kallad ”Krupp-Sport” i folkmun. Han slapp att gå ut i strid med denna vagn utan hade den endast under utbildningen i Neuruppin. Beväpningen bestod av två kulsprutor.

Rubbels första fälttåg var operation Barbarossa 1941. Han var laddare i en medeltung Panzer IV med kort 7,5 cm kanon. Rubbel blev snart omskolad till skytt och från januari 1942 var han vagnchef.

varande Schlesien. Fram till maj 1941 bestod vardagen av övningar i alla dess former för att uppnå krigsdugliga förband inom pansardivisionens ram, som brukligt övades anfall och åter anfall, försvarsstrid var inget man lade så mycket krut på.

Under april månad 1941 tillfördes divisionen till pansargrupp 3 (generalöverste Hermann Hoth) som ingick som en av fyra pansargrupper som skulle agera spjutspetsar i det planerade anfallet (operation Barbarossa) mot Sovjetunionen.

Den 22 juni 1941 brakade anfallskriget mot Sovjetunionen loss och Rubbels division ingick i armégrupp Mitt. Rubbel som tillhörde 9. kompaniet vid 29. pansarregementet utgick från Suwalki i nordöstra delen av Polen i den första anfallsvågen.

Från den dagen marscherade och stred förbandet outtröttligt till den 17 augusti 1941. Flera fältslag avlöste varandra i ett oerhört högt tempo. De stora inringningslagen vid Minsk, Vitebsk, Smolensk och Vjasma genomfördes i rask takt. Logistiken i fråga om drivmedel, ammunition och förnödenheter fördes fram så att ett högt anfallstempo ständigt kunde hållas. Den genomsnittliga framryckningen per dag under strid var 30 km. Förbandet hade tillryggalagt fågelvägen 800 km vilket innebar för stridsvagnarna upp mot 1 500 km med tanke på stridsgrupperingar och omfattningsanfall.

Den 18 augusti kom nästa uppgift: omgruppera över Vitebsk och Novgorod till Leningradfronten, vilket innebar att

Mötet med den 45-ton tunga KV-1 med 7,6 cm kanon slutade lyckligt för Rubbel. Detta på grund av den sovjetiska besättningen övergav sin vagn när tyska granater träffade vagnen. Granaterna gjorde ingen skada förutom att skaka om vagnen.

Rubbel håller i sina händer ett foto från förevisningen med Tigrar sommaren 1943 för turkiska militärmissionen. Bilden har tidigare hängt på Tysklands ambassad i Ankara under många år men Rubbel har fått den som gåva då han deltog i förevisningen.

förbandet underställdes armégrupp Nord. Denna landsvägs-marsch på band var på hela 800 km. På den tiden hade en stridsvagn en teknisk livslängd på 2 000 km innan en större

renovering krävdes. Bandens livslängd låg på 2 000 km vilket innebar en oerhört stor förslitning på materielen. I Novgorod kommer Alfred Rubbel särskilt ihåg en rejäl utskällning av en tysk general som sett Rubbel använda ett paraply vid ett rejält regnväder. En sådan utskällning hade Rubbel aldrig fått varken tidigare eller senare.

Möte med den tunga KV-vagnen

Trots denna nästan strategiska förflyttning sattes förbandet omedelbart in i anfallsstrid vid Mga och Tosno. Här inträffade en strid som Alfred Rubbel minns särskilt. I ett område som var relativt sankt med risk för fastkörning mötte Rubbels Panzer IV den tunga sovjetiska stridsvagnen KV-1 som man besköt direkt med sin korta 7,5 cm kanon. Trots flera träffar lyckades man inte penetrera den sovjetiska stridsvagnen men den ryska besättningen övergav sin stridsvagn, tyskarna trodde att ryssarna hade slut på ammunitionen. Men efter ett tag när läget hade lugnat ner sig kom Rubbel fram till den sovjetiska KV-1 vagnen och kunde konstatera att det fanns fullt med pansarbrytande ammunition i vagnen vilket innebar att ryssarna antagligen var snabbutbildade och tog till flykten direkt då tyska granater träffade vagnens pansar. Detta kunde ha inneburit slutet för Rubbel. För om ryssarna hade varit rutinerade var de tyska stridsvagnarna inga problem att slå ut för en KV-1 stridsvagn. Den första vagnen bekämpades av Rubbel som stridsvagnsskytt i september 1941 vid Mga. Här vid Mga den 3 september kommer en brytpunkt för Rubbel. Med sidoluckan öppen i tornet träffar en grovkalibrig granat från det sovjetiska artilleriet strax utanför deras stridsvagn. Rubbel skadas i huvudet av splittret och kommer så småningom till

Rubbel med sin besättning och Tiger-stridsvagn. Han står i mitten.

ett krigslasarett i Bad Kissingen i Tyskland. Rubbel hade då avancerat till skytt i kompanichefsvagnen.

Åter i tjänst men som vagnchef

Efter en kort konvalescens kommer Rubbel tillbaka i januari 1942 till sitt gamla förband igen men han kommer till ett annat kompani. Denna gång blev det ett kompani i första bataljonen, också det utrustat med Panzer IV med kort eldrör. Det var först nu som Rubbel blev vagnchef. Striderna här var inte i öppen pansarterräng utan bestod i understöd av infanteriet i skog och myrmark med insatser om enstaka stridsvagnar upp till plutons ram, det vill säga fem stridsvagnar. Fram till våren 1942 stred Rubbel oavbrutet på norra fronten. Vid månadsskiftet maj-juni blev hela bataljonen hemskickad och utbildad på nya Panzer IV med långt eldrör. Från juli blev den nya bataljonen tillförd 13. pansardivisionen istället för den 12. pansardivisionen. Utbildningslägret låg i Neuhammer i dåvarande Schlesien och därifrån blev

det järnvägstransport genom hela Ryssland till Rostov i södra Ryssland. Här blev Rubbel en del i den stora sommaroffensiven "fall Blau" som var en strategisk tysk sommaroffensiv. Uppmarschen för denna offensiv var enorm på den tyska sidan med totalt 1,3 miljoner soldater och 1 900 stridsvagnar. Målet var bland annat att ta Baku med sina rika oljefyndigheter. En operationsriktning blev Stalingrad, men Rubbel fick framrycka söderut mot Armavir, Maikop och Terek men de sovjetiska förbandens motstånd hårdnade efterhand och hitom Baku blev det tvärstopp för den tyska offensiven. Samtidigt som den tyska fronten rasade samman väster om Stalingrad när ryssarna genomförde sin motoffensiv den 19 november i syfte att inringa den tyska 6. armén i Stalingrad. Innan slutet nalkades för Stalingrad förflyttades hela

hans kompani utan stridsvagnar för nya uppgifter hemma i Tyskland.

Nu kommer Tigrarna

I januari 1943 genomfördes omskolning till den nya Tiger I-stridsvagnen vid Paderborn och Putlos. Under utbildningen visste ingen vilket förband man skulle hamna i, men alla förstod att de nya tunga stridsvagnsbataljonerna skulle agera som kårförband och användas som pansarstyrkornas slägg.

Fram till mars genomgick Rubbel intensiva övningar och stridsskjutningar med de nya stålkolosserna. Från att ha kört omkring med stridsvagnar på runt 20 ton var det nu 56 ton som gällde. Tigerstridsvagnen var beväpnad med 8,8 cm luftvärnskanonen i stridsvagnsutförande. Fördelarna med det starka pansarskyddet och den kraftfulla kanonen var påtagliga, men framkomligheten blev ett problem.

I april skedde färden mot östfronten och Rubbels nya förband blev den 503. tunga pansarbataljonen. Just när Rubbel och hans gäng anlände pågick förberedelserna för fullt inför operation "Zitadelle".

Tyskland skulle återta initiativet med en jättelik pansaroffensiv kring Kursk sommaren 1943, där målet var att inringa stora sovjetiska förband i en frontutbuktning. På kartan såg operationen gynnsam ut. Tilltron till de nya Tigerstridsvagnarna var stor och flera föreläsningar genomfördes för höga dignitärer från Japan, Rumänien och Turkiet innan den stora offensiven startade.

Historiens största pansarslag

Den 5 juli 1943 startade offensiven som utvecklades till historiens största pansarslag genom tiderna. Rubbel och hans mannan anförde i den södra anfallskilen tillsammans med pansargeneral Hermann Breiths III pansarkår som ingick i generalfältsmarskalk Erich von Mansteins armégrupp Syd. Inledningsvis gick det inte så bra, för Tigerstridsvagnarna fördelades på de olika pansardivisionernas respektive täter och därmed uppstod stora problem med underhållet för dem. Rubbel anser att Breith inledningsvis använde Tigerförbandet fel då han lät bataljonen fördelas på tre täter. Först när man samlade alla Tigerstridsvagnarna lyckades man få ett genombrott. Under skydd av mörkret anföll man med erövrade sovje-

Tigerstridsvagnarna organiserades först och främst i egna självständiga förband. På bilden ses första kompaniet i 503. tunga pansarbataljonen, som Rubbel tillhörde, i slaget vid Kursk sommaren 1943. En Tigerbataljon hade totalt 45 stridsvagnar.

FOTO: RUBBELS PRIVATA ARKIV

tiska T-34-stridsvagnar i täten och man lyckades bryta igenom tack vare överraskningseffekten. Ryssarna trodde att det var egna vagnar under omgruppering och de observerade inte de efterföljande Tigerstridsvagnarna förrän det var för sent.

Sammantaget blev operation "Zitadelle" ett misslyckande för tyskarna, trots att de slog ut flerdubbelt med sovjetiska stridsvagnar än de förlorade. Tyskarna uppnådde inte målet att inringa de sovjetiska förbanden. Från anfallet den 5 juli till den 31 augusti 1943 slog 503. bataljonen ut 501 av fiendens stridsvagnar, 388 pansarvärnspjäser och 79 artilleripjäser. Totalt sett blev bataljonen en av de framgångsrikaste med totalt 1 700 bekräftade fiendestridsvagnar utslagna under hela kriget.

Återtåg under strid

Fram till december 1943 agerade bataljonen brandkårsstyrka och genomförde flera motanfall för att förhindra sovjetiska genombrott vid Kiev, Kanev och Vinnitsa. Under tiden ökade Rubbels stridsvagn sina framgångar och besättningen kunde räkna totalt 47 utslagna fiendevagnar. Men Rubbel är nog med att poängtera att striden utfördes som ett lagarbete och oavsett hur duktig stridsvagnsskytten var så krävdes att alla i besättningen var samspelade: från föraren, laddaren, stridsvagnsskytten, signalisten och vagnchefen.

Efter nyåret 1944 genomfördes en stor räddningsaktion för att undsätta inringade tyska styrkor. I Korsun-Tjernkassyfickan hade de sovjetiska stridskrafterna under generalerna Nikolaj Vatutin och Ivan Konjev lyckats inringa två tyska kårer på sammanlagt 58 000 man. Rubbel deltog i den tyska motoffensiven som leddes av överstelöjtnant Franz Bäke. Trots lera och vidriga väderförhållanden och trots brist på drivmedel och ammunition lyckades tyskarna manövrera sig till ett läge så att de inringade förbanden kunde räddas. Dock blev det en seger med besk eftersmak eftersom all tung utrustning för de befriade förbanden hade gått förlorad.

Utbildning i hemlandet

Nästa steg för Alfred Rubbel var skolbänken med officersutbildningen som började i april 1944. Rubbel insjuknade i malaria, ett minne från Kaukasusfälttåget, och fick göra ett kort avbrott i utbildningen. Efter att ha kurerats genomförde Rubbel kursen och var klar för fronttjänst igen i december 1944.

Tack vare malarian undgick Rubbel striderna i Normandie, där hans gamla kompani i 503. tunga pansarbataljonen led svåra förluster i de allierades bombmattor.

I januari 1945 återgick Rubbel till sin gamla förband bataljon, men nu som plutonchef i 3. kompaniet. Förbandet hade fått nya Tigerstridsvagnar i form av Kungstigern (Tiger II). Denna vagn var tyngre och mer pansarskyddad än Tiger I och hade den långa 8,8 cm kanonen som var överlägsen alla andra pjäser ifråga om eldkraft och snabbhet i eldgivningen. Den stora nackdelen var precis som tidigare rörligheten: med samma motor som Tiger I skulle ytterligare 13 ton stål förflyttas.

Slaget vid Budapest

I den stora motoffensiven i mars 1945 för att skydda de ungerska oljefälten och befria inneslutna tyska förband i Budapest blev Kungstigerstridsvagnarna en viktig komponent. De tyska anfallsstyrkorna med sammanlagt över 700 stridsvagnar lyckades bryta igenom de sovjetiska linjerna och bröt in till ett djup av 100 kilometer. Detta var första gången på länge som de tyska pansarstyrkorna kunde utnyttja den manöverkrigföring som de hade gjort sig kända för tidigare under kriget. Det blev också den sista. Efter offensiven följde återtåg med fördröjningsstrid.

Sista striden

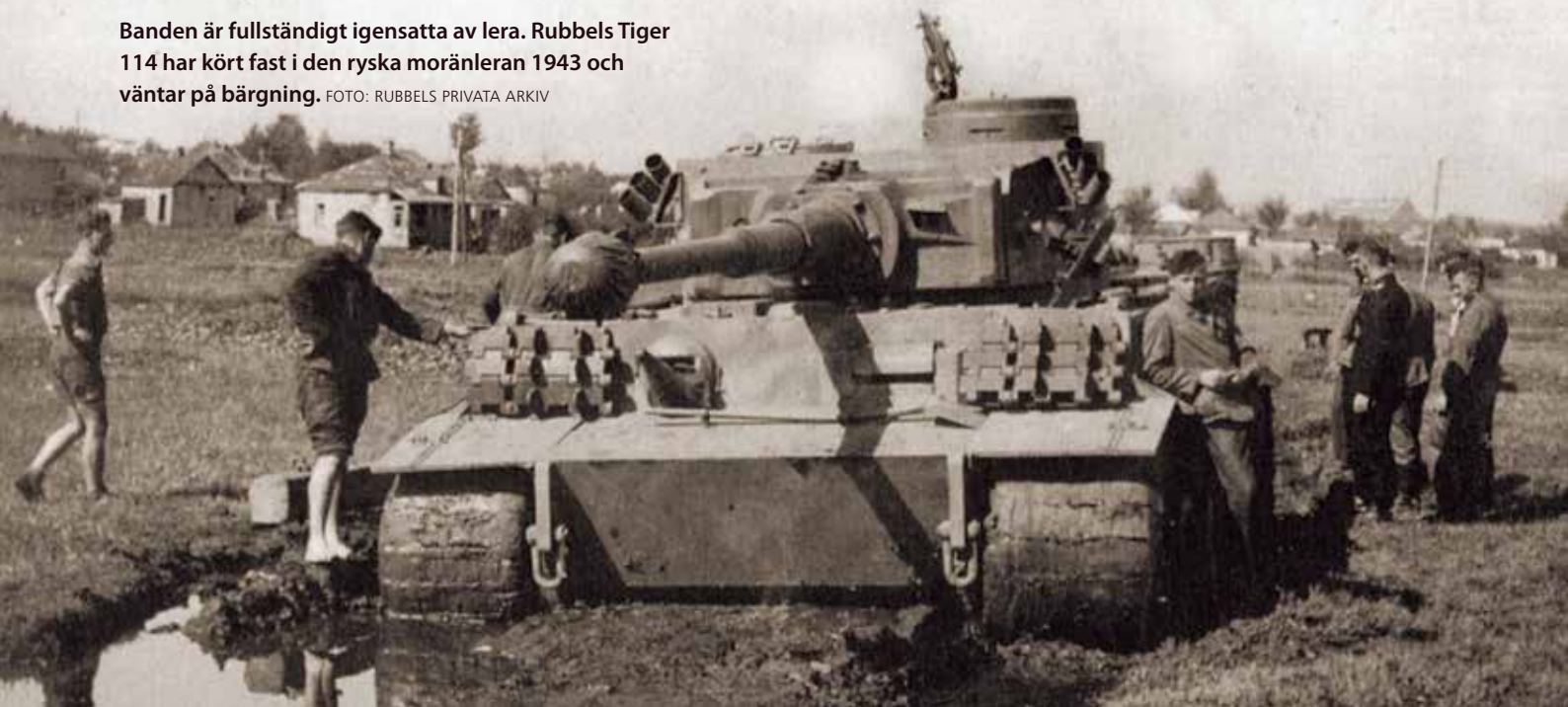
I april hade Rubbels förband retirerat in i Österrike. Tidigt på morgonen den 21 april 1945 anföll ett sovjetiskt pansarförband i morgondimman. Det var drygt 20 stridsvagnar med uppsuttna skyttesoldater som försökte utnyttja gryningsmörkret. Tidigt lyckades man bryta igenom de tyska linjerna och divisionsstaben för 13. pansardivisionen kringrändes. 503. tunga pansarbataljonen som ingick i 13. pansardivisionen alarmerades och bataljonschef kapten Diest-Koerber följde det sovjetiska förbandets framryckning västerut. Inledningsvis var bara tre Kungstigerstridsvagnar insatsberedda, men de förstärktes i nästa by av en handfull bandhaubitsar av typ Wespe med 10,5 cm haubitsar som hakade på Kungstigrarna. I nästa by tillstötte ytterligare tre Kungstigrar som kom direkt från verkstadskompaniet efter reparation. Dessa anslöt också direkt till huvudstyrkan som började ta form av halvkompanis storlek.

Bataljonschefen stannade i byn och genomförde sista åt-

Rubbels vagn hade träffats av en rysk 15,2 cm artillerigranat som förstört vänster slutväxel. Pansaret var intakt, men vagnen rullade inte. Reparationen tog en månad. Rubbels vagn bärgades av två tunga halvbandvagnar. En tigerbataljon hade åtta av dessa för bärgningstjänst. 1943 fanns det inget specialfordon för att bärga de 56 ton tunga Tigervagnarna och två till tre halvbandvagnar behövdes för att dra en Tiger. FOTO: RUBBELS PRIVATA ARKIV

Banden är fullständigt igensatta av lera. Rubbels Tiger 114 har kört fast i den ryska moränleran 1943 och väntar på bärgning. FOTO: RUBBELS PRIVATA ARKIV

gärderna före strid samtidigt som Alfred Rubbel fick i uppgift att med sin Kungstigerstridvagn stridsspana mot fiendestyrkan.

Pansarslaget vid Mitterhof

Plötsligt upptäckte Rubbel spår av T-34 och Josef Stalin-stridsvagnar. Han försökte larma huvudstyrkan via radio, men lyck-

ades inte. Efter att ha studerat spåren förstod Rubbel att styrkan inte var långt borta och att den hade stridsgrupperat efter att ha gått på kolonn. Efter att ha passerat en järnvägsövergång besköts Rubbels stridsvagn av en sovjetisk styrka på 1 500 meters håll. Rubbel beslöt att gå i stridsställning vid byn Mitterhof och invänta den tyska huvudstyrkan. När bataljonschefen anlände med de resterande stridsvagnarna grupperades samt-

Kompanichef Richard von Rosen ger tecknet "Panzer marsch" för sitt tredje kompani av Kungstigrar. Efter att ha gått ut officersskolan blev Rubbel plutonchef i 3. kompaniet vid Ungerninsatsen 1945. FOTO: RUBBELS PRIVATA ARKIV

liga kring byn. Det hade redan blivit sen förmiddag. De övriga Kungstigerstridsvagnarna hann knappt gruppera förrän fienden överraskande anföll med uppsuttna skyttesoldater. En vild pansarstrid uppstod där Kungstigerstridsvagnarna hade fördel av att stå stilla i sina eldställningar och det blev något av en skjutbana för tyskarna. Blixtnabbt slogs tio sovjetiska stridsvagnar ut och brann som facklor på det öppna fältet. Ytterligare åtta stridsvagnar slogs ut av Kungstigerstridsvagnarna innan de övriga sovjetiska stridsvagnarna flydde bakåt.

Precis innan de återstående sovjetiska stridsvagnarna nådde sina egna linjer slogs de ut av tyska pansarvärnspjäser. Kurt Knispel var med i detta slag och tjänstgjorde i samma enhet som Rubbel sedan 1940. Knispel slog ut fyra av de sovjetiska stridsvagnarna och fick totalt 168 bekräftade segrar under kriget. Pansarslaget vid Mitterhof blev bataljonens sista stora strid. Rubbel kände Knispel utan och innan och menar att Knispel var andra världskrigets i särklass bäste stridsvagnsskytt. Knispel slutade som vagnchef och stupade den 29 april, åtta dagar efter den sista stora striden.

Från nu var det ordnad tillbakaryckning fram till den 9 maj, då de sista granaterna sköts mot en 8,8 cm luftvärnspjäs som tjeckoslovakiska motståndsrörelsen hade tagit över. Den striden blev kort och Kungstigerstridsvagnarna kunde fortsätta mot de amerikanska linjerna. Rubbel lyckades till fots rycka fram långt västerut i skydd av skogar och efter två veckor anmälde sig Rubbel till amerikanerna i Bayern. Efter fyra dagar i det amerikanska fånglägret släpptes han och därmed var andra världskriget över för Alfred Rubbels del.

Vad hände sedan?

Totalt kan Alfred Rubbel summera kriget med 57 bekräftade segrar, 81 dygn i strid i stridsvagnstjänst samt 41 månaders fronttjänst. Efter kriget blev det den militära banan igen efter det att Bundeswehr organiserades i Västtyskland 1956. Pansartrupperna blev ett naturligt val och efter ha tjänstgjort med M-47 och M-48 Pattonstridsvagnar fick Alfred Rubbel avsluta sin tjänstgöring med att vara bataljonschef för en Leopard 1-bataljon med slutgraden överstelöjtnant.

Rubbel i pansartruppernas svarta uniform. Här syns järnkorset första klass och direkt under ses pansarstridsmedaljen (Panzerkampfabzeichen i silver). FOTO: RUBBELS PRIVATA ARKIV

Rester från Rubbels sista strid vid byn Mitterhof i Österrike. En utslagen T-34 som ett träd har vuxit igenom.

FOTO: RUBBELS PRIVATA ARKIV

